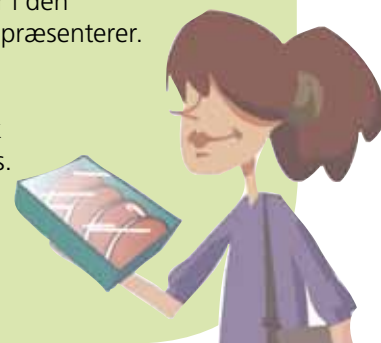

Formål og resultater

MultiTrust-projektet har haft til formål at udvikle den teoretiske baggrund for en forbedret kommunikation mellem forbrugere, landmænd og forarbejdningsevirsomheder i den økologiske sektor om de komplekse kvaliteter, som de økologiske produkter repræsenterer.

I projektet er der blevet arbejdet med at skabe et redskab, som kan gøre det muligt at lave helhedsvurdering af de effekter, der er forbundet med økologisk produktion, og gøre effekterne synlige på en måde, der gør en forskel i praksis. Der er blevet lavet en animeret videofilm, som forklarer problemerne ved multikriterielle vurderinger. Desuden er der udarbejdet et diagram, der viser, hvordan et kommunikationsredskab kan opbygges, så det kan bruges af de forskellige aktører.

Forbrugere, landmænd og forarbejdningsindustri skal tale sammen om økologi

Økologiske produkter skal kunne klare sig i sammenligningen med konventionelle produkter, og ofte kommer økologiske produkter til at stå lidt svagt, når der måles på enkelte kriterier. Økologiens særkende er helhedstænkning – at der er taget hensyn til mange forhold på en gang. Derfor er der brug for helhedsvurderinger.

Dækkende helhedsvurderinger kan imidlertid blive meget komplekse og dermed svære at kommunikere og forholde sig til. Og det kan være vanskeligt at afgøre, hvordan de kan forenkles, fordi en forenkling indebærer en række valg af, hvad der

vigtigt, og hvordan forskellige kriterier skal vægtes. Samtidig er økologisk jordbrug en produktionsform, der til stadighed ønsker at udvikle sig. Økologiske produkter er således ikke bare varer, som er produceret efter de økologiske regler. Mange producenter vil gerne gøre en ekstra indsats for at forbedre og udbrede økologien ud over det, som kræves for at leve op til Ø-mærket. Hvis det skal lykkes, er der brug for, at de øvrige led i kæden kan honorere den ekstra indsats. Og det er vigtigt for forbrugerne, at de kan se, at de økologiske producenter arbejder på at blive bedre.

De økologiske produkters kvalitet er bestemt af en række valg og handlinger, som foretages i produktionen og i den efterfølgende forarbejdning, transport og handel. Der kan f.eks. lægges særlig vægt på, hvilke organiske gødninger, der bliver anvendt, hvordan man indretter frugtplantagen for at fremme naturlige fjender, hvordan man sikrer høj velfærd og trivsel hos husdyrene, hvordan man sparer på energien i forarbejdningen, hvilken emballagetype, man sælger de økologiske produkter i osv. Men når forbrugeren står ved køledisken, og når landmanden strør halm til sine kalve, ved de meget lidt om, hvordan de andre led i fødevarekæden agerer, og de har ikke store muligheder for at komme i kontakt med hinanden.

Dialog mellem aktørerne

I 2013 har MultiTrust projektet gennemført en proces, som involverede forskellige brugergrupper i udviklingen af en prototype til et redskab, der kan håndtere disse forskelligartede udfordringer. Et vigtigt skridt var at afholde af en kreativ multi-stakeholder-workshop med repræsentanter for den økologiske værdikæde. Både landmænd, forarbejdere, indkøbere og forbrugere deltog. Deltagerne blev opdelt i grupper efter, hvilken kategori de tilhørte, og grupperne fik til opgave at formulere deres vigtigste kriterier for at vælge eller fravælge økologi. Derefter diskuterede de i blandede grupper, hvilke udfordringer, der er i at kommunikere disse kriterier med henblik på at fremme udviklingen af økologien. Til sidst udarbejdede grupperne ideer til redskaber, som kan hjælpe til at løse disse udfordringer.

Workshoppens hovedkonklusioner

- at der er brug for et redskab til at kommunikere og koordinere på tværs af den økologiske værdikæde. Dette redskab skal gøre det muligt for de forskellige led i kæden at kommunikere om, hvilke kriterier de handler ud fra og således vurdere forskellige kriterier
- at kommunikationen i kæden skal tage udgangspunkt i "gode eksempler", dvs. i konkrete, autentiske tiltag i brugernes praksis og ikke i generelle sammenvejede vurderinger

- at redskabet skal være brugerdrevet og ikke bestemt af f.eks. forskere og rådgivere, således at det er brugerne, der afgør, hvilke vurderinger, der er brug for, og hvor der er behov for at udbyde dem.

På baggrund af disse vigtige input fra brugerne og de teoretiske analyser har projektet MultiTrust udviklet en prototype til et interaktivt internet-baseret redskab. Med et sådant redskab ville man kunne etablere kontakt på tværs af kæden, give brugerne overblik over, hvad der er gjort i hele den økologiske værdikæde for at give produkterne deres særlige kvaliteter og gøre det muligt for brugere at oprette egne profiler, kommentere og stille spørgsmål til andre brugere. Redskabet ville kunne danne en platform, hvor landmænd, virksomheder, butikker og forbrugere sammen kunne arbejde med at udvikle økologien ud fra mange kriterier på en gang.

Animationsfilm – et muligt redskab

Projektet har produceret en animeret videofilm, der illustrerer problemstillingen omkring det at lave multikriterielle vurderinger, der kan gøre en forskel i praksis, og som viser, hvordan redskabet ville kunne fungere, ligesom der er publiceret videnskabelige og formidlende artikler om prototypen. Endvidere er der lavet et diagram, der viser hvordan redskabet kan opbygges, og hvordan forskellige aktører tænkes involveret.

Afslutningsvis har projektet indsamlet feedback på prototypen i form af animationsfilm og diagram fra en række centrale økologiske aktører. Deres vurderinger blev desuden indsamlet gennem interviews. Fremtidige udfordringer

Aktørerne pegede på flere væsentlige udfordringer, herunder at sikre troværdighed og åbenhed. De foreslog endvidere, at det vil være værdifuldt at få vist på geografiske kort, hvor de forskellige produktioner ligger f.eks. til at vurdere transportafstande og lette lokal handel. Animationsfilmen indgik også i en større forbrugerundersøgelse, hvor det blev vurderet, om et sådant redskab ville have en indvirkning på forbrugernes præferencer for økologiske produkter. Forbrugernes reaktioner spændte vidt: Hver fjerde gav udtryk for, at filmen gav dem

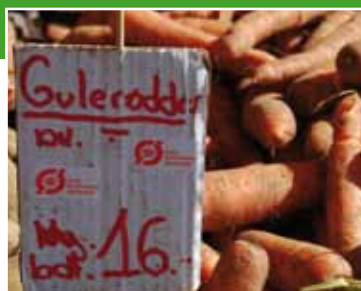
lyst til at vide mere om økologi, mens halvdelen af de adspurgte ikke mente, de ville bruge et sådant værktøj.

Alle interessentgrupper mente, at det vil være værdifuldt, hvis producenter og forbrugere får adgang til et sådant interaktivt redskab, der kan facilitere helhedsvurderinger af økologisk produktion og skabe en platform for bedre kommunikation i den økologiske værdikæde. Men de fleste forbrugere forestillede sig, at anvendelsen ville kræve mere,

end de kunne finde tid til. De fleste økologiske aktører vurderede samstemmende, at platformen fortrinsvis vil blive brugt af de mest engagerede og motiverede forbrugere. Aktørernes vurdering af deres egen interesse i at bruge platformen varierede en del. Konklusionen er, at det for en stor del vil afhænge af, om systemet bliver let at bruge og kan levere værdifulde informationer, og af om der er mange brugere og dermed mange informationer i systemet.

Figur 2: Billeder af prototypen fra den animerede videofilm

Resultaternes betydning for landbrug og samfund

Opsummerende kan man sige, at MultiTrust-projektet har leveret analyser, metoder og en model for en prototype til multikriteriel vurdering med henblik på at kunne hjælpe økologiske aktører og stakeholdere med at udvikle, dokumentere og kommunikere balancerede helhedsvurderinger af effekterne af økologiske fødevarer systemers indvirkning på samfund og miljø. Projektet har gennemført interdisciplinære analyser af eksisterende metoder til multikriteriel vurdering og kommunikation, etableret en ramme for hvordan man kan udvikle sådanne metoder til økologiske fødevarer systemer og relateret dem til de økologiske principper. Alt dette med den intention at hjælpe med til at opretholde en integreret udvikling af økologisk produktion, at bidrage til at åbne og gøre kommunikationen om fordelene ved økologi mere troværdig og på denne måde støtte langsigtet vækst.

Læs mere

Projektets engelske hjemmeside:
www.multitrust.org

Projektets danske hjemmeside:
http://www.icrof.dk/Sider/Forskning/organicrdd_multitrust.html

Organic Eprints:
<http://orgprints.org/view/projects/Organic-RDD-MULTI-TRUST.html>

YouTube, animationsfilm:
<http://youtu.be/zmoXYJAS8LY>

Projektleder

Hugo Fjelsted Alrøe, Ph.D.
Institut for Agroøkologi
Aarhus Universitet